

การใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการในการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ สำหรับเด็กปฐมวัย

Using the Process Art Activities to Develop the Executive Function for Early Childhood Students

ณัฐวรรณ นามวงศ์^{1*}, นัตต อัสภาภรณ์² และ สมเกียรติ อินทสิงห์³

Nuttaporn Namwong^{1*}, Natad Assapaporn² and Somkiart Intasingh³

¹สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹Graduate in Curriculum and Instruction Division, Faculty of Education, Chiang Mai University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²Assistant Professor Dr. of Curriculum and Instruction Division, Faculty of Education, Chiang Mai University

³รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³Associate Professor Dr. of Curriculum and Instruction Division, Faculty of Education, Chiang Mai University

*Corresponding author, E-mail: pntpn048@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ โดยมีประชากรในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 39 คน โรงเรียนวัดสันป่าคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แผนการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ จำนวน 15 แผน 15 ชั่วโมง และ 2) แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย โดยแบ่งออกเป็น 6 ทักษะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนร้อยละพัฒนาการ รวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ประเด็น และการบรรยายพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของเด็กปฐมวัยหลังจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวม 32.53 สูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการที่อยู่ระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 22.92 และมีค่าร้อยละพัฒนาการเท่ากับ 72.46 จัดว่ามีพัฒนาการในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะพบว่า ทักษะการยังคิดไตร่ตรอง ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด และทักษะการติดตามประเมินตนเอง มีพัฒนาการระดับสูงมาก รวมทั้งพบว่า เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมสะท้อนทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จทั้ง 6 ทักษะย่อย

คำสำคัญ : ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ศิลปะที่เน้นกระบวนการ เด็กปฐมวัย

Abstract

The purpose of this study was to compare of early childhood student's the executive function before and after using the process art activities. The population was 39 early childhood students in K3 at Watsanpaka School, Chiangmai Primary Educational Service Area Office 1. The tools used in the study were 1) 15 the process

art activities lesson plans, 15 hours and 2) the observation form of the executive function (6 skills) of the early childhood students with the scoring rubric guide. The data were analyzed by means, standard deviations and development percentage score. Moreover, data were analyzed by content analysis and descriptive explanation. The result of this study was the executive function of early childhood students after using the process art activities was a good level, which was 32.53 higher than before using the process art activities, which was 22.92 and the development score was 72.46, which was at the high level. Considering these skills, inhibitory control, shifting and self-monitoring all have a high level of development. Including, the early childhood students' reflective behaviors six sub-skills of the executive function.

Keywords: Executive Function, Process Art, Early childhood

บทนำ

ในการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของแต่ละประเทศทั่วโลกในทุกด้าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและการศึกษา เป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ทำให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้มีการตื่นตัว เตรียมพร้อมในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นที่สำคัญในการเรียนรู้เพื่อจะเติบโตเป็นประชากรโลกที่จะต้องดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีความสำคัญต่อเด็กทุกคน เด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ เด็กสามารถสังเกต และสะสมประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้จากการสัมผัส การเห็นตัวแบบ การซึมซับประสบการณ์โดยเฉพาะจากการทำงานคือการเล่นของเด็กซึ่งการสอนและฝึกที่ถูกต้องจะเป็นตัวเสริมพัฒนาการของเด็กได้เต็มศักยภาพ (กุลยา ตันผลาชีวะ, 2551)

ในปัจจุบันทางการศึกษาได้ให้ความสนใจในการเรียนรู้การทำงานของสมองของมนุษย์ โดย นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล (2560) ได้ระบุว่าในช่วงปฐมวัยเป็นช่วงเวลาสำคัญของการสร้าง Synapses ในสมอง สิ่งที่สำคัญคือช่วงเวลาของการสร้าง Synapses เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ในช่วงอายุ 1 – 2 ปี จะสร้างอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปฐมวัย และค่อยลดลงมีจำนวน Synapses เท่ากับผู้ใหญ่เมื่อเด็กอายุประมาณ 5 - 6 ปี และสมองส่วนหน้าสุดมีหน้าที่เกี่ยวกับความคิด การตัดสินใจ การควบคุมอารมณ์ ความคิด และการกระทำ เพื่อกำกับตนเองให้ไปสู่ความสำเร็จ อันส่งผลให้เกิดทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (Executive Function : EF) คือ ความสามารถของสมองส่วนหน้า ในการบริหารจัดการเป็นทักษะที่จำเป็นในการทำกิจกรรมที่มีเป้าหมายในชีวิตประจำวัน หรือเป็นทักษะการบริหารจัดการตนเองขั้นสูงในการกำกับความคิด อารมณ์ การกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้และการทำงานต่าง ๆ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (สุนิรา อินทเสน และมัธยันท์ แสนใจบุญ, 2563) อีกทั้ง นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล (2560) ระบุว่า ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็กปฐมวัย หากเด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาการทักษะสมองเพื่อจัดการชีวิตให้สำเร็จ จะเกิดประโยชน์กับตัวเด็กทำให้เด็กรู้จักคิดไตร่ตรอง คิดก่อนตัดสินใจลงมือทำ รู้จักควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง ปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย ทำให้เกิดความสุขในการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม ปัญหาความบกพร่องของทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จในเด็กเล็ก พบว่า มีปัญหาในการยับยั้งตนเอง การควบคุมอารมณ์ การคิดยืดหยุ่น เปลี่ยนความคิดยาก มีปัญหาด้านการจดจ่อใส่ใจและความจำขณะทำงาน และปัญหาในการทำงานให้เสร็จ

โรงเรียนวัดสันป่าคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 – อนุบาลปีที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช

2560 โดยในการจัดกิจกรรมประจำวัน มีการกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน โดยในวัย 5 – 6 ปี มีความสนใจประมาณ 15 – 20 นาที กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที จากการสังเกตและบันทึกหลังการจัดประสบการณ์กิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน พบว่า ในบางกิจกรรมเด็กขาดสมาธิการจดจ่อใส่ใจ วอกแวกง่าย ยุกยิก ไม่มีความสนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในบางกิจกรรมเด็กไม่มีการวางแผนการทำงานหรือผลงานต่าง ๆ ทั้งของเล่นและของใช้เกลื่อนกลาด ครูต้องเป็นผู้เตือนและช่วยเก็บให้เข้าที่เรียบร้อย ในบางครั้งเด็กบางคนไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว ไม่พอใจกับการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน และเด็กไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือผลงานตามเวลาที่กำหนด มีการใช้เวลาเกินจากที่ครูกำหนดไว้ ส่งผลให้ระยะการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมไม่มีความเหมาะสมในบางกิจกรรม

จากปัญหาที่เด็กขาดสมาธิในการจดจ่อ มีความวอกแวกง่าย ไม่มีความสนใจ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามระยะเวลาที่เหมาะสม มีการทิ้งของเล่น/ของใช้เกลื่อนกลาด เก็บของไม่เรียบร้อย อีกทั้งเด็กบางคนมาสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว และเด็กไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือผลงานตามเวลาที่กำหนดอย่างเหมาะสม อันเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการขาดทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ ผู้ศึกษาเห็นว่าการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จนั้น สามารถพัฒนาได้จากการจัดกิจกรรมประจำวัน โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ (Process Art) เป็นกิจกรรมศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นในกระบวนการศิลปะที่เด็กปฏิบัติอย่างเป็นธรรมชาติ ครูจัดหาอุปกรณ์ให้กับเด็ก นั่งมองดูและให้พวกเขาได้เรียนรู้และมีประสบการณ์กับกิจกรรม (Messy Little Monster, 2020) โดยกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้จากการสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ที่มีพื้นผิว ลักษณะต่างกัน ทำให้เกิดโอกาสที่เด็กจะได้แสดงถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ช่วยให้เด็กได้ทดลอง สร้างสรรค์ เสริมทักษะการคิดและตัดสินใจ ช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กและศิลปะจะเป็นสิ่งที่สนุกสนานสำหรับเด็ก (สุภาวดี หาญเมธี, 2561) โดยลักษณะของกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ คือ เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำตามที่ได้คิด หรืออยากทดลองทำ ไม่มีการกำหนดขั้นตอนการทำงาน ยอมรับผลงานที่หลากหลายของเด็ก สร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความเต็มใจและความสุขที่จะทำ เด็กได้ลงมือเลือก คิด ทำ ด้วยตนเอง ยืดหยุ่นในเรื่องของเวลา อีกทั้งมีการทำด้วยวิธีต่าง ๆ และใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย ให้เด็กได้เลือกใช้ เลือกทดลอง ค้นพบวิธีใหม่ วัสดุใหม่ด้วยตนเอง และมีโอกาสในการเผชิญกับปัญหาและค้นพบวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (วิวรรณ สารกิจปรีชา, 2563) นอกจากนี้ สุภาวดี หาญเมธี (2561) ได้กล่าวสนับสนุนว่า ประโยชน์ของศิลปะที่เน้นกระบวนการ ช่วยให้เด็ก ๆ ค้นพบ การใช้ประสาทสัมผัส ช่วยให้เด็กมีโอกาสร่วมสร้างสรรค์ เป็นอิสระตามจินตนาการ ช่วยให้เด็กเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางกายภาพและความเป็นไปได้ของสื่อ วัสดุ ส่งเสริมการใช้ทักษะความคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในความคิดหรือแนวคิดของตนเอง เป็นสิ่งที่กระตุ้นในการถามและการทดลองของเด็ก และยอมรับการทดลองและความผิดพลาดว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

จากแนวคิดข้างต้นเกี่ยวกับ แนวทางการจัดกิจกรรมและประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการนำกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ มาใช้ในการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย อันได้แก่ ทักษะการจำเพื่อการใช้งาน ทักษะการยืดหยุ่นไตร่ตรอง ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด ทักษะจดจ่อใส่ใจ ทักษะควบคุมตนเอง และ ทักษะการติดตามประเมินตนเอง ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญของเด็กปฐมวัย ในปฏิบัติตนในสังคมและการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านศิลปะที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการทำงานศิลปะ โดยเด็กเป็นผู้เลือก วัสดุ อุปกรณ์ มุ่งเน้นให้เด็กได้คิดอย่างอิสระ ได้ตัดสินใจด้วยตัวเอง แล้วลงมือสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ที่ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์ขึ้นจากแนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการจากนักการศึกษา ได้แก่ สุภาวดี หาญเมธี วิวรรณ สารกิจปรีชา Doorley และ Messy Little Monster สามารถสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเสนอ (Offer) ครูแนะนำ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อศิลปะให้เด็ก ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Explore) เด็กสำรวจสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่ต้องการใช้ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ขั้นที่ 3 ขั้นเลือก (Select) เด็กเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่ต้องการใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ (Create) เด็กสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง ขั้นที่ 5 ขั้นเลือกอิสระ (Give Freedom) ให้อิสระแก่เด็กในการเลือก หยิบสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เพิ่มเติมตามความต้องการเพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง ขั้นที่ 6 ขั้นไตร่ตรอง (Consider) ให้เด็กได้ไตร่ตรอง ทบทวนผลงานของตนเองก่อนนำเสนอ และขั้นที่ 7 ขั้นนำเสนอ (Present) เด็กนำเสนอผลงานของตนเอง อธิบายสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ตนเองเลือกใช้

2. ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ หมายถึง ความสามารถของสมองที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ ช่วยในการควบคุมการคิด ควบคุมอารมณ์ การตัดสินใจในการปฏิบัติหรือทำกิจกรรม และการกระทำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ส่งผลให้เด็กสามารถปฏิบัติหรือกระทำ ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นทักษะที่สามารถเกิดขึ้นได้กับเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3 – 5 ปี ประกอบด้วย 6 ทักษะ คือ

2.1 ทักษะการจำเพื่อการใช้งาน หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยที่สามารถบอกหรือปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรม บอกสิ่งที่กำลังทำอยู่ แม้ถูกขัดจังหวะ และสามารถสนทนาเรื่องราวเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม

2.2 ทักษะการยั้งคิดไตร่ตรอง หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยที่คิดไตร่ตรองก่อนทำหรือพูด พิจารณาในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และเลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญ

2.3 ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยในการปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยน ยอมรับและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อน และยอมรับข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นของตนเอง

2.4 ทักษะจดจ่อใส่ใจ หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยที่สามารถตั้งใจฟังเนื้อเรื่อง หรือเนื้อหาที่ครู/เพื่อน อธิบาย สามารถทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแม้อยู่ในสภาวะแวดล้อม และสามารถอ่านภาพ สัญลักษณ์ คำด้วยการชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดจบของข้อความ

2.5 ทักษะควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยในการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกสอดคล้องกับสถานการณ์ จัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม เช่น อารมณ์โกรธ อารมณ์ไม่มั่นใจ ให้หายใจลึก ๆ นับเลข หรือ ปลีกตัวออก และสามารถแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้กำลัง หรือ ความรุนแรง

2.6 ทักษะการติดตามประเมินตนเอง หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยในการแสดงความพอใจในผลงานและความสามารถของตนเอง ตรวจสอบความเหมาะสมของชิ้นงานที่ทำก่อนส่งครู และสามารถเก็บเข้าที่/เก็บขยะ เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาการทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จในการทำกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ เพื่อเสริมสร้างทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของตนเอง

2. ครูได้แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลายสำหรับเด็กปฐมวัย
3. โรงเรียนได้แนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 – 3

วิธีดำเนินการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 39 คน โรงเรียนวัดสันป่าคำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กิจกรรมศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เป็นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ได้แก่ การวาดภาพ การระบายสี การตัดปะ การประดิษฐ์ และการพิมพ์ภาพ โดยจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการใน 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยโลกสวยด้วยสีสัน หน่วยเสียงรอบตัว และหน่วยฤดูร้อน

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น คือ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ

ตัวแปรตาม คือ ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จใน 6 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการจำเพื่อการใช้งาน 2) ทักษะการยังคิดไตร่ตรอง 3) ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด 4) ทักษะจดจ่อใส่ใจ 5) ทักษะควบคุมตนเอง และ 6) ทักษะการติดตามประเมินตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการในการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) หน่วยโลกสวยด้วยสีสัน 2) หน่วยเสียงรอบตัว และ 3) หน่วยฤดูร้อน หน่วยละ 5 แผน รวม 15 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง เวลาใช้รวม 15 ชั่วโมงดังตารางที่ 1 โดยแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินคุณภาพความเหมาะสมขององค์ประกอบ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อ และการวัดประเมินผล พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.85 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.21)

ตารางที่ 1 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้	ชื่อแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1. โลกสวยด้วยสีสัน	1. สีรอบตัว	1
	2. แม่สี	1
	3. การผสมสี	1
	4. ความลับของสีดำ	1
	5. สีจากธรรมชาติ	1

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	ชื่อแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
2. เสียงรอบตัว	6. เสียงเกิดจากการสั่นไหว	1
	7. เสียงเหมือนหรือต่างกัน	1
	8. จำแนกทิศทางของเสียง	1
	9. เสียงเกิดจากวัตถุต่าง ๆ	1
	10. การดูแลรักษาหู	1
3. ฤดูร้อน	11. สภาพอากาศในฤดูร้อน	1
	12. การแต่งกายในฤดูร้อน	1
	13. วัฒนธรรมและการละเล่นในฤดูร้อน	1
	14. การดำรงชีวิตของคน สัตว์ และ การเจริญเติบโตของพืช	1
	15. การปฏิบัติตนในฤดูร้อน	1
รวม		15

2. แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย มีลักษณะเป็นรายการบันทึกพฤติกรรมและแปลผลคะแนนเทียบกับรูบริกส์ที่กำหนดพฤติกรรมในแต่ละทักษะ จำนวน 6 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการจำเพื่อการใช้งาน ทักษะการยั้งคิดไตร่ตรอง ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด ทักษะการจดจ่อใส่ใจ ทักษะการควบคุมอารมณ์ และทักษะการติดตามประเมินตนเอง โดยผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น ดังตารางที่ 2 โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

ตารางที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย

ช่วงเวลาสังเกต	☐ สัปดาห์ที่ 1	☐ สัปดาห์ที่ 2	☐ สัปดาห์ที่ 3
รายการพฤติกรรมที่พบ			
1. ทักษะการจำเพื่อการใช้งาน			
2. ทักษะการยั้งคิดไตร่ตรอง			
3. ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด			
4. ทักษะการจดจ่อใส่ใจ			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ช่วงเวลาสังเกต	☐ สัปดาห์ที่ 1	☐ สัปดาห์ที่ 2	☐ สัปดาห์ที่ 3
รายการพฤติกรรมที่พบ			
5. ทักษะการควบคุมอารมณ์			
6. ทักษะการติดตามประเมินตนเอง			

โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ (Scoring Rubrics) คือ ระดับ 2 ระดับ 1 และ ระดับ 0 โดยมีเกณฑ์แปลผลพฤติกรรม ดังนี้

- 2 หมายถึง ดี
- 1 หมายถึง ปานกลาง
- 0 หมายถึง ต้องส่งเสริม

ตารางที่ 3 รูบริกส์การให้คะแนนพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ

พฤติกรรมทักษะสมอง เพื่อชีวิตที่สำเร็จ	ค่าระดับพฤติกรรม		
	2	1	0
1. ทักษะการจำเพื่อการใช้งาน			
1.1 บอกและปฏิบัติตาม ข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรม	บอกและปฏิบัติตามข้อตกลง ในการปฏิบัติกิจกรรมเป็น ประจำ	บอกและปฏิบัติตามข้อตกลงใน การปฏิบัติกิจกรรมได้บางครั้ง	ไม่สามารถบอกและปฏิบัติ ตามข้อตกลงในการปฏิบัติ กิจกรรม
1.2 บอกสิ่งที่กำลังทำอยู่แม้ ถูกขัดจังหวะ	บอกสิ่งที่กำลังทำอยู่ แม้ถูก ขัดจังหวะอย่างชัดเจน	บอกสิ่งที่กำลังทำอยู่ แม้ถูก ขัดจังหวะอย่างไม่ชัดเจน มีครู ชี้แนะ	ไม่สามารถบอกสิ่งที่กำลัง ทำอยู่ แม้ถูกขัดจังหวะ
1.3 สนทนาเรื่องราวเชื่อมโยง กับ ประสบการณ์เดิม	สนทนาเรื่องราวเชื่อมโยงกับ ประสบการณ์เดิม ด้วยตนเอง	สนทนาเรื่องราวเชื่อมโยงกับ ประสบการณ์เดิม โดยมีครูชี้แนะ	ไม่สามารถสนทนา เรื่องราวเชื่อมโยงกับ ประสบการณ์เดิม
2. ทักษะการยั้งคิดไตร่ตรอง			
2.1 หยุดคิดไตร่ตรองก่อนทำ หรือพูด	หยุดคิดไตร่ตรองก่อนทำ หรือพูดด้วยตนเอง	หยุดคิดไตร่ตรองก่อนทำหรือพูด โดยมีครูชี้แนะ	ไม่สามารถหยุดคิด ไตร่ตรองก่อนทำหรือพูด
2.2 เลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ ในการทำกิจกรรม	เลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ ในการทำกิจกรรมอย่าง คล่องแคล่ว	เลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ ในการทำกิจกรรมโดยมีครูชี้แนะ	ไม่เลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่จะ ใช้ในการทำกิจกรรม

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พฤติกรรมทักษะสมอง เพื่อชีวิตที่สำเร็จ	ค่าระดับพฤติกรรม		
	2	1	0
2. ทักษะการยั้งคิดไตร่ตรอง (ต่อ)			
2.3 เลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญ	เลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญก่อนเป็นประจำ	เลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญก่อนเป็นบางครั้ง	ไม่สามารถเลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญก่อน
3. ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด			
3.1 ปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยน	ปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยนด้วยตนเอง	ปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยนโดยมีครูชี้แนะ	ไม่สามารถปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยน
3.2 ยอมรับและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อน	ยอมรับและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อนเป็นประจำ	ยอมรับและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อนบางครั้ง	ไม่ยอมรับและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อน
3.3 ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นของตนเอง	ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นของตนเองด้วยตนเอง	ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นของตนเองโดยมีครูชี้แนะ	ไม่ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นของตนเอง
4. ทักษะจดจ่อใส่ใจ			
4.1 ตั้งใจฟังเนื้อเรื่อง หรือเนื้อหาที่ครู/เพื่อนอธิบาย	ตั้งใจฟังเนื้อเรื่อง หรือเนื้อหาที่ครู/เพื่อนอธิบายได้เป็นประจำ	ตั้งใจฟังเนื้อเรื่อง หรือเนื้อหาที่ครู/เพื่อนอธิบายได้เป็นบางครั้ง	ไม่ตั้งใจฟังเนื้อเรื่อง หรือเนื้อหาที่ครู/เพื่อนอธิบาย
4.2 ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แม้จะอยู่ในสภาวะแวดล้อมวุ่นวาย	ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แม้จะอยู่ในสภาวะแวดล้อมวุ่นวายเป็นประจำ	ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แม้จะอยู่ในสภาวะแวดล้อมวุ่นวายบางครั้ง	ไม่สามารถทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แม้จะอยู่ในสภาวะแวดล้อมวุ่นวาย
4.3 อ่านภาพ สัญลักษณ์ คำ ด้วยการชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดจบของข้อความ	อ่านภาพ สัญลักษณ์ คำ ด้วยการชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดจบของข้อความด้วยตนเอง	อ่านภาพ สัญลักษณ์ คำ ด้วยการชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดจบของข้อความโดยมีครูชี้แนะ	ไม่อ่านภาพ สัญลักษณ์ คำ ด้วยการชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดจบของข้อความ
5. ทักษะการควบคุมตนเอง			
5.1 แสดงอารมณ์ ความรู้สึกเหมาะสมกับสถานการณ์	แสดงอารมณ์ ความรู้สึกเหมาะสมกับสถานการณ์เป็นประจำ	แสดงอารมณ์ ความรู้สึกเหมาะสมกับสถานการณ์เป็นบางครั้ง	ไม่แสดงอารมณ์ ความรู้สึกเหมาะสมกับสถานการณ์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พฤติกรรมทักษะสมองเพื่อ ชีวิตที่สำเร็จ	ค่าระดับพฤติกรรม		
	2	1	0
5. ทักษะการควบคุมตนเอง (ต่อ)			
5.2 จัดการอารมณ์ได้อย่าง เหมาะสม เช่น อารมณ์โกรธ อารมณ์ไม่มั่นคง ให้อยู่ใจเข้า ลึก ๆ นับเลข หรือ ปลีกตัว ออก	จัดการอารมณ์ได้อย่าง เหมาะสมด้วยตนเอง	จัดการอารมณ์ได้อย่าง เหมาะสม โดยมีครูชี้แนะ	ไม่สามารถจัดการอารมณ์ได้ อย่างเหมาะสม
5.3 แก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ กำลัง หรือ ความรุนแรง	แก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้กำลัง หรือ ความรุนแรงด้วยตนเอง	แก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้กำลัง หรือ ความรุนแรงโดยมีครู ชี้แนะ	ใช้กำลัง หรือ ความรุนแรงใน การแก้ไขปัญหา
6. ทักษะติดตามและประเมินตนเอง			
6.1 แสดงความพอใจใน ผลงานและความสามารถของ ตนเอง	แสดงความพอใจในผลงาน และความสามารถ ของตนเองด้วยตนเอง	แสดงความพอใจ ในผลงานและความสามารถ ของตนเอง โดยมีครูชี้แนะ	ไม่สามารถแสดงความพอใจใน ผลงานและความสามารถ ของตนเอง
6.2 ตรวจสอบความเหมาะสม ของชิ้นงานที่ทำก่อนส่งครู	ตรวจสอบความเหมาะสม ของชิ้นงานที่ทำก่อนส่งครู เป็นประจำ	ตรวจสอบความเหมาะสม ของชิ้นงานที่ทำก่อนส่งครู เป็นบางครั้ง	ไม่ตรวจสอบความเหมาะสม ของชิ้นงานที่ทำก่อนส่งครู
6.3 เก็บของใช้เข้าที่/เก็บขยะ เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ	เก็บของใช้เข้าที่/เก็บขยะ เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ ด้วย ตนเอง	เก็บของใช้เข้าที่/เก็บขยะ เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ โดยมี ครูชี้แนะ	ไม่เก็บของใช้เข้าที่/เก็บขยะ เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. หนังสือจากสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่องการขออนุญาตทำการศึกษา
นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนวัดสันป่าคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ปีการศึกษา 2565
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล สังเกตพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้
แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคลจากการทำกิจกรรมในชั้นเรียน จากนั้นจัด
กิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการในการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ
สำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ 15 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 7 ขั้นตอน
ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเสนอ (Offer) ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Explore) ขั้นที่ 3 ขั้นเลือก (Select) ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ (Create) ขั้นที่ 5
ขั้นเลือกอิสระ (Give Freedom) ขั้นที่ 6 ขั้นไตร่ตรอง (Consider) และขั้นที่ 7 ขั้นนำเสนอ (Present) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กำหนดการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 15 แผน

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	วัน เดือน ปีที่จัดประสบการณ์	เวลาสอน
1. สรีรบทัว	20 กุมภาพันธ์ 2566	10:15 - 11:15 น.
2. แม่สี	21 กุมภาพันธ์ 2566	10:15 - 11:15 น.
3. การผสมสี	22 กุมภาพันธ์ 2566	10:15 - 11:15 น.
4. ความลับของสีดำ	23 กุมภาพันธ์ 2566	10:15 - 11:15 น.
5. สีจากธรรมชาติ	24 กุมภาพันธ์ 2566	10:15 - 11:15 น.
6. เสียงเกิดจากการสั่นไหว	13 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.
7. เสียงเหมือนหรือต่างกัน	14 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.
8. จำแนกทิศทางของเสียง	15 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.
9. เสียงเกิดจากวัตถุต่าง ๆ	16 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.
10. การดูแลรักษาหู	17 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.
11. สภาพอากาศในฤดูร้อน	20 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.
12. การแต่งกายในฤดูร้อน	21 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.
13. วัฒนธรรมและการละเล่น ในฤดูร้อน	22 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.
14. การดำรงชีวิตของคน สัตว์ และ การเจริญเติบโตของพืช	23 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.
15. การปฏิบัติตนในฤดูร้อน	24 มีนาคม 2566	10:15 - 11:15 น.

3. สังเกตพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัยก่อน ระหว่าง และหลังใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการเพื่อพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย ครบ 15 แผน ดำเนินการโดยผู้ศึกษาค้นคว้าวิจัยและประโยชน์ค่าพุดที่เด็กแสดงออกในแต่ละขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการเป็นรายบุคคล

4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อแปลผล นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางและบรรยายเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัยมาวิเคราะห์ข้อมูลเป็นตามทักษะย่อย 6 ทักษะ วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนทักษะ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และร้อยละพัฒนาการดังนี้

1. คะแนนทักษะใน 6 ทักษะ (จากคะแนนเต็ม 6) วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยเทียบกับเกณฑ์ โดยใช้เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ย

โดยมีเกณฑ์การแปลคะแนนทักษะ ดังนี้

4.01 – 6.00 คะแนน	หมายถึง	ดี
2.01– 4.00 คะแนน	หมายถึง	พอใช้
0.00 – 2.00 คะแนน	หมายถึง	ปรับปรุง

2. คะแนนทักษะรวมทั้ง 6 ทักษะ (จากคะแนนเต็ม 36)

โดยมีเกณฑ์การแปลคะแนนทักษะ ดังนี้

25 – 36 คะแนน	หมายถึง	ดี
13 – 24 คะแนน	หมายถึง	พอใช้
0 – 12 คะแนน	หมายถึง	ปรับปรุง

3. คะแนนร้อยละพัฒนาการ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552)

$$DS = \frac{(y - x)}{F - x} \times 100$$

โดย

DS	แทน	คะแนนร้อยละพัฒนาการของนักเรียน
F	แทน	คะแนนเต็มของการวัดครั้งแรกและครั้งหลัง
x	แทน	คะแนนการวัดครั้งแรก
y	แทน	คะแนนการวัดครั้งหลัง

โดยมีเกณฑ์การแปลผลระดับพัฒนาการ ดังนี้

76 – 100 คะแนน	หมายถึง	พัฒนาการระดับสูงมาก
51 – 75 คะแนน	หมายถึง	พัฒนาการระดับสูง
26 – 50 คะแนน	หมายถึง	พัฒนาการระดับปานกลาง
1 – 15 คะแนน	หมายถึง	พัฒนาการระดับต้น
0 คะแนน	หมายถึง	ไม่มีพัฒนาการ
คะแนนติดลบ	หมายถึง	พัฒนาการลดลง

สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพในส่วนพฤติกรรมเด็ก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์ประเด็น และการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Explanation)

ผลการศึกษา

1. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ จำนวน 15 แผน ผลการวิเคราะห์ ปรากฏดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ (N = 39)

ทักษะสมอง เพื่อชีวิตที่สำเร็จ (คะแนนเต็ม)	ก่อนการจัด			หลังการจัด			ร้อยละ พัฒนาการ	แปลผลพัฒนาการ
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล		
1. ทักษะจดจำ เพื่อการใช้งาน (6)	4.17	0.75	ดี	5.38	0.41	ดี	66.20	สูง
2. ทักษะการยั้งคิด ไตร่ตรอง (6)	3.64	0.72	พอใช้	5.44	0.39	ดี	76.09	สูงมาก
3. ทักษะการยืดหยุ่น ทางความคิด (6)	3.43	0.71	พอใช้	5.59	0.34	ดี	84.00	สูงมาก
4. ทักษะจดจำ ใส่ใจ (6)	3.38	0.72	พอใช้	5.17	0.45	ดี	68.63	สูง
5. ทักษะควบคุม ตนเอง (6)	4.48	0.74	ดี	5.41	0.40	ดี	61.02	สูง
6. ทักษะการติดตาม ประเมินตนเอง (6)	3.82	0.71	พอใช้	5.54	0.36	ดี	78.82	สูงมาก
รวม (36)	22.92	4.35	พอใช้	32.53	5.35	ดี	72.46	สูง

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัยหลังการใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 32.53 สูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการที่อยู่ระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 22.92 และมีค่าร้อยละพัฒนาการเท่ากับ 72.46 จัดว่ามีพัฒนาการในระดับสูง โดยทักษะการยั้งคิดไตร่ตรอง ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด และทักษะการติดตามประเมินตนเอง มีพัฒนาการในระดับที่สูงมาก

2. ผลการสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัยในขณะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการในการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย

2.1 ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการในการพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จสำหรับเด็กปฐมวัย โดยผู้ศึกษาได้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคล ในขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมและผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ มีการปฏิบัติกิจกรรมในรูปแบบกิจกรรมเดี่ยว กิจกรรมคู่ และกิจกรรมกลุ่ม ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของเด็กปฐมวัยเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ มีพัฒนาการอย่างเห็นได้ชัด ในทักษะการยั้งคิดไตร่ตรอง ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด และทักษะการติดตามและประเมินตนเอง มีระดับพัฒนาการระดับสูงมาก โดยเมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังจากการได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการเห็นความแตกต่างของพฤติกรรมที่แสดงถึงทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของเด็กปฐมวัยอย่างชัดเจน เนื่องด้วยเด็กลงมือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เด็กเลือกกิจกรรมที่ตนเองสนใจ เลือกวัสดุ อุปกรณ์ต่างที่ต้องการใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม และกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นลำดับขั้นตอนด้วยตนเอง และเด็กมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงในการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ทำให้เด็กพึงปฏิบัติตาม

ข้อตกลง โดยครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการต้องการใช้งานของเด็กและกระตุ้นถามขั้นตอนต่าง ๆ และสร้างเงื่อนไขให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และเกิดทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มากกว่านั้นครูเปิดโอกาสให้เด็กคิดไตร่ตรอง ตรวจสอบชิ้นงานก่อนนำเสนอ ให้เด็กบอกวัสดุ อุปกรณ์ที่เลือกใช้ และบอกสิ่งที่เด็กชอบในการทำกิจกรรม อีกทั้งเด็กได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการอย่างต่อเนื่องทุกวัน อันสามารถช่วยให้เด็กสามารถนำทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จปรับใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

2.2 ทักษะจดจำเพื่อนการใช้งาน ทักษะจดจำใส่ใจ และทักษะควบคุมตนเอง มีระดับพัฒนาการระดับสูง หลังจากได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ เนื่องด้วยชิ้นนำเสนอ เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อ/เรื่องที่ร่วมกันสนทนาทำให้เด็กมีการแลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์เดิมของตนเองกับเพื่อนในชั้นเรียน เด็กสามารถบอกชื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่เคยเห็นหรือใช้วัสดุ อุปกรณ์นั้นได้จากประสบการณ์ของตนเอง อีกทั้ง เด็กมีอิสระในการเลือกกิจกรรมศิลปะที่ตนเองสนใจ/ต้องการปฏิบัติ โดยในแต่ละกิจกรรมมีขั้นตอน และกระบวนการที่แตกต่างกัน เด็กเมื่ออยู่ในสถานการณ์คุ้นเคย เด็กมีความตั้งใจ มีความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติกิจกรรมให้เกิดชิ้นงานที่ตามความพึงพอใจของตนเองอย่างเห็นได้ชัดเจนเมื่อเทียบเป็นรายสัปดาห์ นอกจากนั้น เมื่อเกิดสถานการณ์ขัดแย้ง เด็กแก้ปัญหาด้วยวิธีการไม่ใช้กำลัง ควบคุมตนเอง ระวังอารมณ์และจัดการตนเองได้ ปราศจากการใช้กำลัง โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้พบเจอกับปัญหาและค้นพบวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง เด็กมีอิสระในการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ และกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการจะก่อให้เกิดทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จอันเป็นทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิตในสังคม

อภิปรายผลการศึกษา

1. จากผลการศึกษาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เฉลี่ยโดยภาพรวมมีค่าร้อยละพัฒนาการ 72.46 แสดงว่ามีพัฒนาการระดับสูง อาจเนื่องมาจากกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการเป็นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ ขั้นตอนการสร้างสรรค์ศิลปะของเด็กมากกว่าชิ้นผลงานของเด็ก เด็กเป็นผู้กำหนดขั้นตอนการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง มีการวางแผน การทดลองใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่แปลกใหม่ ทำให้เด็กค้นพบเผชิญกับปัญหา อันสามารถค้นพบวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่ในการจัดหา วัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลายและเพียงพอต่อการใช้งานของเด็ก มากกว่านั้นครูสามารถสอบถามเด็กในขณะที่เด็กทำกิจกรรม โดยกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการช่วยพัฒนาเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์ การวางแผน การตัดสินใจ ความมั่นใจ และการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้เด็กเกิดความสุข สนุกสนานในการสร้างสรรค์ศิลปะ สอดคล้องกับการให้คำนิยามของ วิวรรณ สารกิจปรีชา (2563) ที่ว่ากิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการมุ่งเน้นให้เด็กได้คิดอย่างอิสระ ได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ลงมือสร้างสรรค์อย่างไม่ต้องพะวงถึงความสวยงามหรือความถูกต้องของผลงาน เช่นเดียวกับคำนิยามของ Messy Little Monster (2020) ที่ได้ระบุว่า กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ เป็นกิจกรรมที่ใส่ใจในกระบวนการศิลปะที่เด็กปฏิบัติอย่างเป็นธรรมชาติแทนการสนใจในผลลัพธ์ของศิลปะ ครูจัดหาอุปกรณ์ให้กับเด็ก เป็นกิจกรรมศิลปะปลายเปิดที่ให้เด็กมีประสบการณ์ในการสร้าง แทนที่ครูจะบอกแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติศิลปะที่เด็กต้องปฏิบัติเหมือนกันทุกคนหรือการที่ครูเข้าไปช่วยเหลือเด็กในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ

การจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการนั้น เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน โดยทั้ง 7 ขั้นตอนนั้นมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันและเด็กสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ชิ้นเสนอ (Offer) ครูแนะนำ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อศิลปะให้กับเด็ก ที่จะช่วยให้เด็กได้รู้จักวัสดุ อุปกรณ์ สื่อที่จะนำมาสร้างสรรค์ผลงาน ครูมีการสาธิตวิธีการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สื่อประกอบการอธิบาย ทำให้เด็กสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์

เดิมของตนเอง และเรียนรู้วัสดุ อุปกรณ์ สื่อใหม่ ๆ ช่วยพัฒนาทักษะการจำเพื่อการใช้งาน ในการบอกและปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง อีกทั้งเด็กต้องมีการบอกชื่อของวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องการใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม พัฒนาทักษะการยืดหยุ่นทางความคิดเมื่อครูให้เงื่อนไขเพิ่มเติม เด็กจะมีการปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยน มีการยอมรับและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อน และยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นของตนเองในการทำกิจกรรมกลุ่ม ทักษะจดจ่อใส่ใจเมื่อครูเล่านิทาน/เรื่องราวต่าง ๆ แล้วให้เด็กร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง

ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจ (Explore) เด็กสำรวจสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่ต้องการใช้ในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ช่วยให้เด็กได้รู้จักสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สัมผัส ทดลองจับ ถือ พิจารณาการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ช่วยให้เด็กได้วางแผน กำหนดเป้าหมาย วัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องการใช้ ช่วยพัฒนาทักษะการยังคิดไตร่ตรอง เด็กมีการคิดไตร่ตรองก่อนทำกิจกรรมหรือก่อนหยิบ/เลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นเลือก (Select) เด็กเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่ต้องการใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ช่วยให้เด็กได้ไตร่ตรองและการตัดสินใจในการเลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่จะนำมาสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนาทักษะการยังคิดไตร่ตรอง เด็กเลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการทำกิจกรรม เด็กมีการคิดไตร่ตรองก่อนทำกิจกรรมหรือพูด เลือกกิจกรรมที่ต้องการปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ (Create) เด็กสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง ช่วยให้เด็กริเริ่มและลงมือทำสร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเอง และช่วยให้เด็กคิด พิจารณาในการกระทำ การสร้างสรรค์ผลงานตามจินตนาการหรือเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนเอง ช่วยพัฒนาทักษะการจำเพื่อการใช้งานในการบอกสิ่งที่กำลังทำอยู่แม้ถูกขัดจังหวะสามารถตอบคำถามครูได้แม้ถูกขัดจังหวะในการปฏิบัติกิจกรรม พัฒนาทักษะการยังคิดไตร่ตรองเลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญก่อนเป็นการวางแผนในการปฏิบัติกิจกรรมให้เป็นไปตามขั้นตอนที่เด็กได้คิดไว้ ช่วยพัฒนาทักษะจดจ่อใส่ใจ ที่เด็กได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแม้อยู่ในสภาวะแวดล้อมวุ่นวาย พัฒนาทักษะควบคุมตนเองในการปฏิบัติกิจกรรมทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่ม เด็กมีการจัดการอารมณ์ตัวเองได้อย่างเหมาะสม แม้เกิดเหตุการณ์กระทบกระทั่ง สามารถจัดการตนเอง และเลือกวิธีในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้กำลัง

ขั้นที่ 5 ขั้นเลือกอิสระ (Give freedom) ให้อิสระแก่เด็กในการเลือก หยิบสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เพิ่มเติมตามความต้องการเพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง ช่วยให้เด็กได้ทบทวนวัสดุ อุปกรณ์ การจัดระบบเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ตามที่ต้องการเพิ่มเติม ตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ ช่วยพัฒนาทักษะการยังคิดไตร่ตรอง เด็กมีการเลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมเพิ่มเติม และเลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญก่อน พัฒนาทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด เมื่อครูให้เงื่อนไขเพิ่มเติม เด็กสามารถปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยนด้วยตนเอง ไม่แสดงอาการไม่พอใจ หรือปฏิบัติขัดแย้งเงื่อนไขเพิ่มเติมที่ครูให้ พัฒนาทักษะติดตามประเมินตนเอง ในการตรวจสอบความเหมาะสมของชิ้นงาน สามารถเลือกวัสดุ อุปกรณ์เพิ่มเติมในการปฏิบัติกิจกรรมจนเกิดความพอใจในชิ้นงานนั้น ๆ และพัฒนาทักษะจดจ่อใส่ใจ เด็กสามารถทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแม้เพื่อนจะออกมาหยิบวัสดุ อุปกรณ์เพิ่มเติม หรือแม้อยู่ในสภาวะแวดล้อมวุ่นวาย

ขั้นที่ 6 ขั้นไตร่ตรอง (Consider) ให้เด็กได้ไตร่ตรอง ทบทวนผลงานของตนเองก่อนนำเสนอ ช่วยให้เด็กประเมินตนเอง ไตร่ตรองผลงานของตนเองก่อนที่จะนำเสนอ แก้ไขเมื่อพบข้อบกพร่องหรือพบสิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม พัฒนาทักษะการติดตามประเมินตนเอง เด็กตรวจสอบความเหมาะสมของชิ้นงานที่ทำก่อนส่งครู ตรวจสอบชื่อหรือสัญลักษณ์ ความเรียบร้อย ตามความพอใจของตัวเองด้วยตนเอง และเด็กเก็บของเข้าที่และเก็บขยะเมื่อทำกิจกรรมเสร็จด้วยตนเอง

ขั้นที่ 7 ขั้นนำเสนอ (Present) เด็กนำเสนอผลงานของตนเอง อธิบายสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ตนเองเลือกใช้ ช่วยให้เด็กกล้าพูดกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม สนทนาเชื่อมโยงโต้ตอบอย่างต่อเนื่องได้ พัฒนาทักษะการติดตามประเมินตนเอง ในการนำเสนอผลงาน เด็กแสดงความพึงพอใจในผลงานและ ความสามารถของตนเองผ่านการพูด หรือการแสดงออกทางสีหน้า

ซึ่งกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอนมีความสอดคล้องกับ สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (2542) กล่าวถึงการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยว่า การที่เด็กจะเกิดการเรียนรู้ได้ เด็กต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนและประสบการณ์ทางสังคม ความคิด ความรู้ของเด็กจึงต้องอาศัยฐานความคิด เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตจริงของเด็ก ประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมเมื่อได้รับการสนับสนุนให้ทำกิจกรรมที่หลากหลายจะเป็นกระบวนการ ขั้นตอนก็จะเกิดการขยายความคิดสร้างความรู้ โดยความรู้ใหม่และความรู้เดิม มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับสุภาวดี หาญเมธี (2561) ได้ให้แนวทางการจัดศิลปะที่เน้นกระบวนการ ดังนี้ จัดประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ๆ เน้นการใช้ประสาทสัมผัส จัดหาสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายและเพิ่มลดเพื่อให้ใช้สิ่งต่าง ๆ ที่แปลกใหม่อยู่เสมอ หรือจัดให้ตามที่เด็กคิดหรือต้องการจัดสื่ออุปกรณ์ที่เพียงพอต่อความต้องการใช้ของเด็กหลาย ๆ คน ใช้คำถามที่เหมาะสมกับการให้เด็ก ๆ คิดและรับรู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ ฟังเด็ก ๆ เล่าสิ่งที่ทำอย่างสนใจ ให้เวลาเพียงพอที่เด็กจะทำจนสำเร็จ และให้โอกาสเปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้อีกตามความต้องการ ในบางโอกาสให้เด็ก ๆ เล่าขั้นตอนการทำงานศิลปะและการคิดของเด็ก และ ยอมรับ และเคารพ ผลงานของเด็กทุกชิ้นของทุกคน เป็นไปในทิศทางเดียวกับ วิวรรณ สารกิจปรีชา (2560) ที่กล่าวว่า ศิลปะที่เน้นกระบวนการเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้จากการสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ที่มีพื้นผิวลักษณะต่างกัน ทำให้เกิดโอกาสที่เด็กจะได้แสดงออกถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนในทุกแง่มุม ช่วยให้เด็ก ๆ ได้ทดลอง สร้างสรรค์ เสริมสร้างทักษะการคิดและตัดสินใจ ช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก และศิลปะจะเป็นสิ่งที่สนุกสนานสำหรับเด็ก อีกทั้ง กระบวนการในการทำศิลปะ ด้วยการให้เด็ก ๆ ทำอย่างเสรีไม่มีผิดมีถูกจึงทำให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเองสูงที่จะทำตาม ความคิดของตนเองจนสำเร็จ สามารถจดจำทำกิจกรรมได้ในระยะเวลานานขึ้นเรื่อย ๆ อันเป็นทักษะกำกับตนเองที่ดี สามารถที่จะเรียนรู้ที่จะใช้สื่อต่าง ๆ ด้วยตนเอง พัฒนาและใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาได้ดี สามารถวางแผนในการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ มีทักษะในการทำงานกับเพื่อน พัฒนาการและสังคม ยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลง ใช้สิ่งทดแทนแปลกใหม่ไปเรื่อย ๆ ได้ มีทักษะปฏิบัติได้ดี ทั้งการริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดวางแผน การมีเป้าหมาย รวมถึงเมื่อลงมือกระทำอาจจะไม่สามารถทำตามแผนได้ จะสามารถยืดหยุ่นความคิดและแก้ปัญหา เช่น ใช้วัสดุอื่นหรือวิธีอื่นทดแทน บางครั้งทำตามที่ตนคิด แต่เพื่อน ๆ ให้ความคิดมาใหม่ ก็สามารถยืดหยุ่นให้เหตุผลของตน หรือยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงตามที่ตกลงกันใหม่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ เอี่ยมทรัพย์ (2565) ที่ว่าเมื่อเด็กได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ศิลปะที่เน้นกระบวนการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เด็กสามารถวางแผนการทำงานของตนเองได้ มีการริเริ่มการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีขึ้น อีกทั้งสามารถวางแผนเป้าหมายได้ชัดเจน จนทำให้ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2. จากการวิเคราะห์พฤติกรรมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จเป็นรายทักษะทั้ง 6 ทักษะ พบว่า ทักษะการยังคิดไตร่ตรอง ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด และทักษะการติดตามและประเมินตนเอง มีระดับพัฒนาการระดับสูงมาก ทักษะจดจำเพื่อนการใช้งาน ทักษะจดจำใส่ใจ ทักษะควบคุมตนเอง และ ทักษะติดตามประเมินตนเอง มีระดับพัฒนาการระดับสูง โดยทั้ง 6 ทักษะอยู่ในระดับดีทุกด้าน ดังนี้

2.1 ทักษะการยังคิดไตร่ตรอง ทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด และทักษะการติดตามและประเมินตนเอง มีระดับพัฒนาการระดับสูงมาก อาจเนื่องมาจาก กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการในแต่ละขั้นตอนได้ให้โอกาสเด็กได้คิด วางแผน และปฏิบัติด้วยตนเอง ให้เวลากับเด็ก ไม่เร่งรัด หรือจำกัดเวลาเด็กในการคิด ปฏิบัติ โดยในขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ เด็กสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยตนเอง ตามขั้นตอนและวิธีการที่คิดขึ้นเอง และขั้นที่ 5 เลือกอิสระ เด็กสามารถเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องการใช้เพิ่มเติมตามความต้องการของเด็ก อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ การเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการปฏิบัติ มากกว่าความสมบูรณ์ของชิ้นงาน สอดคล้องกับ สุภาวดี หาญเมธี (2561) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของศิลปะที่เน้นกระบวนการ ที่ช่วยให้เด็กมีโอกาสนในการสร้างสรรค์ อย่างเป็นอิสระและตามจินตนาการ ช่วยให้เด็กเรียนรู้กฎเกณฑ์และความเป็นไปได้ของวัสดุ อุปกรณ์ เด็กต้องมีการคิดไตร่ตรองในการเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่ตนเองเลือกปฏิบัติ

เช่นเดียวกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ที่กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะช่วยเด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการผู้ศึกษาได้ให้ความอิสระในการปฏิบัติกิจกรรมแก่เด็ก เด็กสามารถเลือกกิจกรรม เลือกวัสดุ อุปกรณ์ ตามความสนใจ และ ตามความต้องการของตนเอง และในทักษะการยืดหยุ่นทางความคิด มีระดับพัฒนาการที่สูงมาก เนื่องจากชั้นที่ 3 ชั้นเลือก เด็กเลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องการใช้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองหรือจากการลงความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม โดยครูมีการกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม ทำให้เด็กปรับเปลี่ยนความคิดเมื่อเงื่อนไขเปลี่ยน ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ผู้ศึกษาตั้งไว้ และในชั้นที่ 5 ชั้นเลือกอิสระ เด็กสามารถเลือกวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องการใช้เพิ่มเติมตามความต้องการของตนเองหรือของกลุ่ม โดยเด็กมีการเสนอความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม และลงความเห็นในการเลือกหีบวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องการใช้เพิ่มเติม เด็กมีการยอมรับและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อนได้ และเมื่อพบข้อผิดพลาด เด็กยอมรับความผิดพลาดของตนเอง สอดคล้องกับ Doorley (2019) ได้เสนอแนวทางการจัดศิลปะที่เน้นกระบวนการ ที่ว่า ให้เด็กนำเสนอการเลือกใช้อุปกรณ์ด้วยตนเอง ที่เด็กสามารถใช้อย่างง่ายและเป็นอิสระอนุญาตให้เด็กเลือกหีบวัสดุ อุปกรณ์ตามความพึงพอใจ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ทางศิลปะที่น่าสนใจ อนุญาตให้เด็กได้ทำตามความสนใจของตนเอง ให้ความสนใจในกิจกรรมปลายเปิด สนุกสนานและชื่นชมในกระบวนการศิลปะ และตั้งคำถามปลายเปิดและให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของเด็ก ดังงานวิจัยของ Mayar (2022) ที่กล่าวถึง ครูและผู้ปกครองควรให้เสรีภาพในการแสดงออก และให้เด็ก ๆ สร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระตามความคิดและสร้างสรรค์นวัตกรรม อีกทั้ง ผู้ศึกษาจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ ให้เด็กตรวจสอบ ประเมินผลงาน ในชั้นที่ 6 ชั้นไตร่ตรอง ผู้ศึกษาหรือตัวแทนเด็กแจ้งเวลาที่เหลือในการปฏิบัติกิจกรรม เน้นย้ำให้เด็กทบทวนผลงานของตนเอง ตรวจสอบความเหมาะสมของชิ้นงานตามความพอใจของตนเองก่อนส่ง โดยเมื่อพบข้อบกพร่องหรือสิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม ผู้ศึกษาให้โอกาสในการแก้ไขผลงาน เมื่อพอใจในผลงานของตนเอง ให้เด็กเก็บของใช้เข้าที่เก็บขยะบริเวณที่ตนปฏิบัติกิจกรรมให้สะอาดก่อนนำเสนอ มากกว่านั้นในชั้นที่ 7 ชั้นเสนอ เด็กนำเสนอผลงานของตนเอง บอกสิ่งที่ชอบในการปฏิบัติกิจกรรมหรือสิ่งที่ชอบในผลงานของตนเอง เด็กแสดงความพอใจในผลงานหรือความสามารถของตนเองอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการวิจัยของ Ardlan (2014) ที่กล่าวว่า เด็ก ๆ ที่ได้รับการศึกษาด้านศิลปะจะพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองและความเคารพในตนเอง เช่นเดียวกับ วิวรรณ สารกิจปรีชา (2563) ที่กล่าวว่า การยืดหยุ่นในเรื่องเวลา ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลา เด็กอาจขอทำต่อในวันรุ่งขึ้น หรืออาจจะขอต่อเติมงานหลังจากเสร็จไปแล้ว หรือหยุดทำเมื่อตนเองพอใจ แม้ว่าครูจะรู้สึกว่ายังไม่เสร็จ อีกทั้ง กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการเป็นเปิดโอกาสให้เด็กใช้ วัสดุ อุปกรณ์ที่หลากหลาย และเก็บเข้าที่เมื่อใช้เสร็จ สอดคล้องกับ สัตยา สายเชื้อ (2541, อ้างถึงใน ปิ่นทอง นันทะลาด, 2560) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ คือ ครูควรส่งเสริมให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระตามความต้องการของเด็ก ปลุกฝังทัศนคติที่ดีอย่างสม่ำเสมอ ชักชวนเด็กสนทนา พูดคุย เปรียบเทียบ สังเกต ฝึกการทำงานอย่างมีระเบียบเป็นขั้นตอน และ ฝึกเด็กใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เมื่อใช้เสร็จให้ทำความสะอาด และเก็บรักษาอย่างถูกวิธี

2.2 ทักษะจดจำเพื่อนการใช้งาน ทักษะจดจำใส่ใจ และทักษะควบคุมตนเอง มีระดับพัฒนาการระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า ผู้ศึกษาจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ โดยการจัดกิจกรรมในชั้นที่ 1 ชั้นเสนอ มีการสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องราว นิทาน หรือเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ที่เด็กรู้จักหรือเคยใช้ อีกทั้งในชั้นเสนอมีการร่วมกันสร้างข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในการทำกิจกรรม โดยผู้ศึกษามีการถามทบทวนเกี่ยวกับข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรมกับเด็ก เด็กใช้ทักษะการจำเพื่อนการใช้งานในการตอบข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรม และในชั้นเสนอ ผู้ศึกษามีการเสนอชื่อวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ อธิบายวิธีการใช้และสาธิตวิธีการใช้ให้เด็กดูก่อนที่จะตัดสินใจเลือกใช้วัสดุ จากนั้นเด็กมีการสำรวจในชั้นที่ 2 ชั้นสำรวจ ที่ครูถามเด็กเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องการใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม เด็กมีการแสดงทักษะจดจำเพื่อนการใช้งานในการตอบชื่อวัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องการนำไปปฏิบัติกิจกรรมให้กับครู มากกว่านั้นในชั้นที่ 4 ชั้นสร้างสรรค์ ขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรม ผู้ศึกษามีการถามคำถามเด็ก เด็กสามารถบอกสิ่งที่กำลังทำอยู่แม้ถูกขัดจังหวะได้ ดังงานวิจัยของ ธนกร โสแสนน้อย (2555) ที่กล่าวว่า เด็ก

ปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบโฮสโคปด้วยคำถามปลายเปิด มีความคิดสร้างสรรค์พัฒนาขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Mayar (2022) กิจกรรมศิลปะทำให้เด็ก ๆ สามารถระบุ สร้างเชื่อมโยงความรู้ ความสนใจ และประสบการณ์ของตนเองได้ อันส่งผลต่อทักษะการจดจำเพื่อการใช้งานของเด็ก โดยเด็กสามารถถ่ายทอด ความรู้จากประสบการณ์เดิมของตนเองในการปฏิบัติกิจกรรม มากกว่านั้นทักษะจดจำใส่ใจที่มีระดับพัฒนาสูง ทั้งนี้เนื่องจากว่า กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ ขั้นที่ 1 ขั้นเสนอ ผู้ศึกษาและตัวแทนเด็กอธิบายชื่อ วิธีการใช้ และสาธิตวิธีการใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม อีกทั้งมีการแนะนำกิจกรรมศิลปะที่จะปฏิบัติและอธิบายรายละเอียดกิจกรรม เด็กจึงต้องมีทักษะจดจำใส่ใจ ตั้งใจฟังเนื้อหา หรือสิ่งที่ผู้ศึกษาหรือเพื่อนอธิบาย และในขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ ขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรม แม้ในชั้นเรียนมีการเดินขวักไขว่ หรือเสียงรบกวน เด็กสามารถจดจำในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องแม้อยู่ในสภาวะแวดล้อมวุ่นวาย นอกจากนั้นผู้ศึกษาจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ให้อิสระในการเลือกกิจกรรมตามความสนใจ ความต้องการของตัวเด็กเอง เด็กจึงสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Messy Little Monster (2020) ที่กล่าวว่า ให้เด็กทำอย่างเสรี ไม่มีผิดมีถูก จึงทำให้เด็ก ๆ มีความมั่นใจในตัวเองสูงที่จะทำตามความคิดของตนเองจนสำเร็จ สามารถจดจำทำกิจกรรมได้ในระยะเวลานานขึ้นเรื่อย ๆ อันเป็นทักษะกำกับตนเองที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตกรณ อุดมพร, วณิชชา สิทธิพล และกิตติมา บุญยศ (2566) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะได้ให้โอกาสนักเรียนสร้างข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และทักษะควบคุมตนเอง มีพัฒนาการระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากว่า กิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ มีการจัดกิจกรรมในขั้นที่ 1 ขั้นเสนอ มีกิจกรรมการเล่านิทาน เกี่ยวกับประสบการณ์เดิมของเด็ก ทำให้เด็กมีการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ได้ฟังและเล่าเรื่องราวประสบการณ์เดิมของตนเองได้อย่างเหมาะสม มากกว่านั้นผู้ศึกษาได้จัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการตามลักษณะของศิลปะที่เน้นกระบวนการที่ให้โอกาสเด็กพบปัญหาและค้นพบวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ เมื่อเด็กปฏิบัติกิจกรรมแล้วพบปัญหา ผู้ศึกษาให้เวลาเด็กในการหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองก่อน และเมื่อเด็กต้องการการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา ผู้ศึกษาจึงกระตุ้นเด็กในการแก้ปัญหาด้วยการตั้งคำถามในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งในการจัดกิจกรรมกลุ่ม เด็กมักจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ผู้ศึกษามีการกล่าวให้ข้อเสนอแนะในการจัดการอารมณ์ และการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงกับเพื่อนในชั้นเรียนเช่นเดียวกับ วิวรรณ สารกิจปรีชา (2563) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อเด็กประสบปัญหาในการทำงาน อย่าด่วนเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ควรเปิดโอกาสให้ได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง สอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) ที่กล่าวถึง กิจกรรมศิลปะเพิ่มพูนความมั่นใจในตนเอง การปรับตัว การคิดและการแก้ปัญหของเด็ก จึงทำให้เด็กมีการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ปราศจากความรุนแรงและมีการระมัดระวังในการปฏิบัติกิจกรรมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. การใช้เวลาในการจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการอาจจะใช้เวลามากกว่าปกติเนื่องจากเด็กต้องใช้เวลาสร้างสรรค์ผลงานตามความต้องการและความพึงพอใจของตนเอง
2. ครูจะต้องให้เวลากับนักเรียนในการเลือกว่าวัสดุ อุปกรณ์ และการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในขั้นที่ 4 ขั้นสร้างสรรค์ ครูต้องให้อิสระเด็กในการปฏิบัติกิจกรรม ไม่เร่งรัดเด็กจนเกินไป และปล่อยให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมตามความพอใจของตนเอง
3. การเลือกหน่วยการเรียนรู้ในการทำกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการ ครูผู้สอนควรเลือกเนื้อหาที่ไม่ยากเกินไป หรือลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก คำนึงถึงความเหมาะสมของวัยเด็กเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น ในหน่วยขนาด รูปร่าง รูปทรง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการนำกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จกลุ่มทักษะปฏิบัติต่อไปที่ประกอบด้วย 1) ทักษะริเริ่มและลงมือทำ 2) ทักษะการวางแผนจัดระบบ ดำเนินการ และ 3) ทักษะการมุ่งเป้าหมาย
2. ควรมีการส่งเสริมทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จโดยใช้วิธีการสอนอื่น เช่น การสอนแบบโครงการ กิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาการนำกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น ทักษะด้านภาษา ทักษะด้านสังคม ทักษะด้านความสามารถในการเคลื่อนไหวและสุขภาวะทางกาย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เบรน-เบส บุ๊คส์ จำกัด.
- ธนากร โสแสนน้อย. (2555). *ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบไฮสโคปด้วยคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ และพฤติกรรมกลุ่มของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- นวลจันทร์ จุฑาภักติกุล. (2560). *การพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการของคุรุสภา ประจำปี 2559. “การวิจัยนวัตกรรมการเรียนรู้และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- นวลจันทร์ จุฑาภักติกุล. (2560). *การประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหาร (EF) ในเด็กปฐมวัย*. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ การพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ ครั้งที่ 29 สมาคมพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ประเทศไทย วันที่ 5 – 7 มิถุนายน 2560 ณ โรงแรมโกลเด้นทิวลิป ซอฟเฟอริน กรุงเทพฯ, หน้า 2 – 39.
- ปิ่นทอง นันทะลาด. (2560). *ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย*. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. สืบค้นเมื่อ 27 กรกฎาคม 2564.
- รัตภรณ์ อุทุมพร , วณิชชา สิทธิพล และ กิตติมา บุญยศ. (2566). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบวัสดุปลายเปิด เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความจดจ่อใส่ใจของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 3. *วารสารคหเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 66(1), 64-74.
- วราภรณ์ เอี่ยมทรัพย์. (2565). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่เน้นกระบวนการที่มีต่อการคิดเชิงบริหารด้านทักษะปฏิบัติของเด็กปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 37(3), 38-48.
- วิวรรณ สารกิจปรีชา. (2563). *Process Art*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2564, จาก <https://kukai.ac.th/process-art.php>.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. (2542). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุนิรา อินทเสนและมัยยันธ์ แสนใจบุญ. (2563). *Executive functions*. มหาวิทยาลัยนเรศวร. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2564 จาก http://www.med.nu.ac.th/dpMed/medical_articles_mednu.
- สุภาวดี หาญเมธี. (2561). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน).

- Ardlan, A. (2014). *A study into the effect of art education on children at the socialization process*. Retrieved December 28, 2023, from <https://www.researchgate.net/publication/273850784>
- Doorley, R. (2019). *A Complete Guide to Process Art for Kids*. Retrieved December 20, 2021, from <https://tinkerlab.com/what-is-process-art-for-kids/>.
- Mayar, F. (2022). *Developing Children's Creativity Through the Art of Crafts*. Retrieved 20 January 20, 2023, from <https://www.atlantis-pess.com/proceedings/icece-6-21/125975300>
- Messy little monster. (2020). *Process art ideas- what is process art for kid and what are it's Benefits*. Retrieved December 20, 2020, from <https://www.messylittlemonster.com/2020/11/process-art-for-kid>.

วารสารหลักสูตรและการสอน มช.